

Sagrat i profà

La religió es un sistema de conductes rituals i de creences relatives al sagrat. (Rudolf Otto).

Qualsevol religió implica l'afirmació que hi ha alguna mena de coses que són "sagrades", val a dir, que importen absolutament i que no són negociables perquè corresponen al nivell més profund de la identitat personal o comunitària. El sagrat és una força exuberant que arrossega; i per al creient és d'origen sobrenatural. S'expressa a través de rituals i no és reduïble a la racionalitat instrumental. Des del punt de vista religiós el món es divideix en elements "sagrats" i "profans".

El sagrat és el nucli o la naturalesa més profunda de les religions. El sagrat pot trobar-se en multitud de circumstàncies (en moltes religions "primitives" hi ha arbres o muntanyes sagrades i persones "sagrades"), però generalment el lloc privilegiat on es manifesta allò sagrat en les religions és el "santuari".

En llatí, "*fanus*" significa "santuari". En el "*fanus*" es desenvolupa el sagrat. Per oposició el "profà" és el que succeeix fora del santuari. En la majoria de les religions antigues no hi havia terme mig: o s'estava en el secrets del déus (i, per tant, es coneixia el sagrat) o s'era "ignorant" ("profà"). Aquest sentit encara s'ha conservat en les llengües neollatines: un "profà en la matèria" és algú que "no sap". Modernament, en canvi, per a molta gent el sagrat no s'identifica amb el santuari, o amb una institució. Per exemple, per a molts ecologistes, els boscos, les muntanyes, la vida natural, etc., pren un caràcter "sagrat" perquè expressa una força o una bellesa suprema.

El sagrat s'expressa en un espai diferent i a part del profà i correspon a una experiència íntima, difícil d'expressar racionalment. "Sacer" (paraula d'on proven "sagrat", "sacerdot", "sagrament", "sacrifici" i altres) sembla que en origen volia dir "allò que crema". Segons l'estudiós Emile Durkheim al seu llibre *Les formes de la vida religiosa* (1912) "*Les coses sagrades són aquelles que estan protegides i aïllades mitjançant prohibicions; les coses profanes són aquelles a les quals aquestes prohibicions s'apliquen i que han de restar a distància de les primeres.*"

Seguint amb l'etimologia, en llatí "sancire" vol dir "fer inviolable", 'però també "sancionar". Una persona era "sacer" quan vivia apartada. De la mateixa manera qui vivia al "fanus" era un "fanàtic". Que els sacerdots o els creients d'una determinada religió vesteixin d'una determinada manera, mostra també aquesta manera de viure apartat, de manifestar-se com a diferent.

- La idea de separació i distinció està reforçada a quasi totes les religions per la contraposició entre "pur" i "impur". En principi el "sagrat" és l'àmbit de la puresa i el "profà" (el que està al marge del fanus/santuari) és l'impur. La puresa és una característica del diví – i per això totes les religions tenen rituals de purificació. El bateig amb aigua, el rentat de mans, etc. són formes de purificació.
- En molts idiomes el "sagrat", s'identifica amb el "saludable", amb la neteja, amb el que està intacte corporalment, com en anglès (*holy* -sant i *whole*) i en grec *hagios* (sant) correspon a *hygiés* (sa, higiènic).

Diem d'algú que és un "creient" quan assumeix la idea del sagrat de la seva religió. "Creure" estrictament no és només pensar que hi ha algun tipus de poder transcendent (és a dir situat més enllà del espai i del temps – Absolut) sinó assumir una determinada sacralitat.

En grec "sagrat" es diu "*hieros*", que també significa "força brutal" i per això de vegades es diu que una religió és una "hierofania", és a dir la manifestació en els humans d'una experiència, de la naturalesa o d'una força sagrada singular, sovint no reduïble a paraules.

EXERCICI

Llegeix i el text i respon breument:

- 1.- Què signifiquen en llatí, "*fanus*" i "*sacer*"?
- 2.- Explica dues diferències entre sagrat i profà segons el text.
- 3.- Què és un creient segons el text?